



# Spór o podmiotowość. Ocena polsko-rosyjskich relacji energetycznych w myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości w trakcie debaty parlamentarnej Sejmu RP IV, VI i VII kadencji

The Dispute over Sovereignty: An Evaluation of Polish-Russian Energy Relations in the Political Thought of the Law and Justice Party during Parliamentary Debates in the IV, VI, and VII Terms of the Polish Sejm

Michał Paszkowski\*

## Abstrakt

Relacje pomiędzy Polską a Rosją stanowią ważny przedmiot badań nad polityką zagraniczną, zagadnienie to odgrywa też istotną rolę w polskiej debacie parlamentarnej. Jednym z czynników wpływających na stosunki między oboma krajami jest kwestia współpracy energetycznej, która od wielu lat stanowi ważny punkt sporu politycznego w Polsce, rzutujący na poziom bezpieczeństwa państwa. Celem poznawczym artykułu była interpretacja poglądów przedstawicieli Prawa i Sprawiedliwości w trakcie IV, VI i VII kadencji Sejmu RP na to, jak kształtują się relacje polsko-rosyjskie w wymiarze

## Abstract

Relations between Poland and Russia are an important subject of foreign policy research, and the issue has played an important role in the Polish parliamentary debate. One of the factors affecting relations between the two countries is the issue of energy cooperation, which for many years has been an important point of political dispute in Poland projecting the level of state security. The cognitive purpose of the article was to interpret the views of representatives of the Law and Justice Party during the fourth, sixth and seventh terms of the Polish Sejm on how Polish-Russian relations are shaped

---

\* Instytut Europy Środkowej;  <https://orcid.org/0000-0002-2751-8550>; [michal.paszkowski@ies.lublin.pl](mailto:michal.paszkowski@ies.lublin.pl)

energetycznym. Za punkt wyjścia posłużyła teza, że PiS oceniało polityczno-energetyczne stosunki z Rosją w badanym okresie w sposób negatywny, co wynikało z błędnych decyzji kierunkowych podjętych przez koalicje rządowe SLD-UP oraz PO-PSL.

**Słowa kluczowe:** bezpieczeństwo, energetyka, myśl polityczna, Prawo i Sprawiedliwość, stosunki polsko-rosyjskie

in the energy dimension. The starting point was the thesis that the Law and Justice party assessed political-energy relations with Russia in a negative way during the period under study, which was due to the wrong directional decisions taken by the SLD-UP and PO-PSL government coalitions.

**Keywords:** security, energetics, political thought, Law and Justice, Polish-Russian relations

## Wprowadzenie

Stosunki polsko-rosyjskie stanowią jeden z najważniejszych obszarów badawczych w polskiej polityce zagranicznej, jeżeli nie najważniejszy. To, jak się kształtują, z uwagi na uwarunkowania historyczne było zawsze kluczowym punktem debaty politycznej w Polsce, również w okresie funkcjonowania Sejmu RP IV, VI i VII kadencji. Politycy tworzący rządy koalicyjne Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Unii Pracy w latach 2001–2005, a także Platformy Obywatelskiej i Polskiego Stronnictwa Ludowego w latach 2007–2015 nadali relacjom polsko-rosyjskim postać, którą opozycyjne ugrupowania parlamentarne generalnie krytykowały. Analiza ich oceny podejmowanych wówczas decyzji pozwala określić przedmiot sporu politycznego w Polsce, gdzie relacje polsko-rosyjskie są niezwykle istotne, oraz uchwycić sposób, w jaki rozumiała politykę zagraniczną opozycja parlamentarna w badanym okresie.

Przez lata liczne ugrupowania polityczne w Polsce wskazywały, że zasadne jest zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego państwa. Poszczególne rządy w odmienny sposób postrzegały słuszność kooperacji energetycznej z Federacją Rosyjską. W latach 2001–2005 i 2007–2015 partie opozycyjne komentowały decyzje polityczne rządów koalicyjnych SLD i UP oraz PO i PSL wpływające na poziom bezpieczeństwa energetycznego Polski. Przedstawiciele opozycji parlamentarnej, a zwłaszcza Prawa i Sprawiedliwości, opowiadali się za zapewnieniem większej równowagi w relacjach gospodarczych ze wschodnim sąsiadem poprzez zróżnicowanie struktury dostaw surowców energetycznych, czyli przejawianie w tych stosunkach silniejszej podmiotowości.

Celem poznawczym artykułu jest odnosząca się do badań nad myślą polityczną<sup>1</sup> interpretacja poglądów Prawa i Sprawiedliwości, ugrupowania, które w IV,

---

<sup>1</sup> Przez myśl polityczną należy rozumieć „wszelką formę refleksji nad rzeczywistością polityczną, niezależnie od stopnia rozwoju, wewnętrznej spójności i systematyzacji oraz uteoretyzowania i konkretyzacji” (Jachymek, Paruch, 2011, s. 11).

VI i VII kadencji Sejmu RP krytycznie oceniało relacje polityczno-energetyczne pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską<sup>2</sup>. Zawężenie analizy jedynie do Prawa i Sprawiedliwości wynikało z założenia, że tylko to stronnictwo zarówno w latach 2001–2005, jak i w latach 2007–2015 pełniło funkcję partii opozycyjnej w polskim parlamencie. Struktura artykułu ma charakter problemowy, a poruszane zagadnienia ujęto w dwóch rozdziałach. W pracy kluczowe były odpowiedzi na trzy pytania badawcze:

- 1) jak politycy wspomnianego ugrupowania oceniali stosunki polsko-rosyjskie, w tym politykę zagraniczną wobec wschodniego sąsiada w wymiarze energetycznym prowadzoną przez rządy koalicyjne SLD-UP oraz PO-PSL;
- 2) w jaki sposób politycy PiS rozumieli relacje polityczne, w tym pozycję obu państw (podmiotowość);
- 3) jak oceniano politykę rządu koalicyjnego SLD-UP, a następnie PO-PSL w kontekście zapewnienia energetycznego bezpieczeństwa państwa, a także rolę, jaką miała odegrać Federacja Rosyjska w tym zakresie.

Z uwagi na obszar badawczy podstawą artykułu są jedynie źródła zastane, które mają zasadnicze znaczenie w badaniach nad myślą polityczną. Dlatego też wykorzystano wypowiedzi publiczne przedstawicieli PiS w trakcie posiedzeń plenarnych oraz prac w komisjach Sejmu RP IV, VI i VII kadencji. Rozwiązaniu problemu badawczego służyła analiza zawartości (*content analysis*) dokumentacji źródłowej i analiza danych zastanych (*desk research*) traktowanych jako zarówno świadectwa, jak i ślady myśli politycznej. Badanie obejmuje konkretny okres: cezurę początkową stanowi 2001 r., kiedy to ukonstytuował się Sejm IV kadencji, a władzę w Polsce przejęły SLD i UP, natomiast cezurę zamykającą stanowi 2015 r., czyli koniec Sejmu VII kadencji i utworzenie rządu przez przedstawicieli Prawa i Sprawiedliwości.

Dwie przesłanki leży u podstaw rozważań nad oceną stosunków polsko-rosyjskich w kontekście energetycznym. Pierwszą było przekonanie o istotnym wpływie tych zagadnień na kształt rodzimej debaty politycznej nad zapewnieniem bezpieczeństwa państwa. Drugą był ograniczony poziom rozpoznania poglądów Prawa i Sprawiedliwości na kierunek prowadzenia polityki energetycznej wobec Rosji. Artykuł przedstawia główne opinie formułowane przez polityków tego ugrupowania na temat polityki zagranicznej Polski w latach 2001–2005 oraz 2007–2015. Punktem wyjścia analiz była teza, że PiS oceniało relacje polityczno-energetyczne z Rosją w badanym okresie w sposób negatywny, co wynikało z błędnych decyzji kierunkowych, które podejmowały koalicje rządowe SLD-UP oraz PO-PSL. Na brak równowagi w tych relacjach wpływała szczególnie kooperacja energetyczna, według PiS prowadząca do zachwiania podmiotowej pozycji Polski w stosunkach ze wschodnim sąsiadem.

---

<sup>2</sup> Kwestia zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa stanowi przedmiot badań nad myślą polityczną partii politycznych (Paszkowski, 2015, s. 99–109).

## Krytyka polityki energetycznej koalicji rządowej w latach 2001–2005

Dla Prawa i Sprawiedliwości fundamentalnym elementem polityki energetycznej była chęć zmniejszenia zależności od dostaw surowców z Federacji Rosyjskiej (Lewandowski, 2013, s. 253–267; Polniak, 2012, s. 89–104). Ta kwestia znajdowała się w programie ugrupowania od samego początku. W sposób szczególny członkowie PiS oceniali politykę Rosji wobec państw Europy Środkowej, która powodowała ich uzależnienie od surowców importowanych ze wschodu. Kluczowym celem polityki zagranicznej było według PiS zmniejszenie oddziaływania Rosji w regionie (Paruch i Rydel, 2011, s. 193–217). W trakcie IV kadencji Sejmu RP zwracano uwagę na trzy zagadnienia, które zdaniem PiS negatywnie wpływały na pozycję państwa w środowisku międzynarodowym: (1) zaniechanie współpracy z Norwegią w zakresie dostaw gazu ziemnego, (2) renegocjację kontraktu jamalskiego, (3) prywatyzację przedsiębiorstw energetycznych w Polsce.

Prawo i Sprawiedliwość przypisywało współpracy z Norwegią w sprawie dostaw surowców energetycznych wymiar strategiczny. Twierdziło, że bezpośrednie połączenie obu krajów miałoby wiele zalet, z czego co najmniej trzy fundamentalne. *Primo*, ograniczenie zależności od importu gazu ziemnego z Federacji Rosyjskiej. Dla PiS najważniejszym elementem prowadzonej przez lata polityki energetycznej była chęć zbudowania zróżnicowanej struktury dostaw surowców, a duże dostawy z Rosji uniemożliwiały podjęcie takich działań. Z tego też względu podnoszono, że utworzenie bezpośredniego połączenia z Norwegią zwiększy rywalizację cenową w Polsce oraz przyczyni się do wzrostu poziomu bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego.

*Secundo*, osłabienie pozycji Rosji w Europie Środkowej. Uważano, że niezrealizowanie tego typu inwestycji spotęguje niekorzystne uwarunkowania międzynarodowe, również zdolność Rosji do monopolizacji rynku gazu ziemnego w tej części Europy (Falfus, 2005). Powstanie alternatywnych tras transportu wspomnianego surowca pozwoliłoby zmniejszyć zależność poszczególnych państw od jedyne go dostawcy w regionie.

*Tertio*, zmniejszenie roli Niemiec na energetycznej mapie kontynentu. Zdaniem PiS brak budowy gazociągu z Norwegii powodował, że kluczową rolę w regionie odgrywały Niemcy, które za sprawą istniejącej sieci przesyłowej mogły kształtować ceny surowca. Jak wskazywał Jacek Falfus (2005), poseł PiS, „Polska nigdy nie będzie samodzielnym rynkiem hurtowym gazu ziemnego, pozostaną nim Niemcy”. A zatem niemożliwość handlu gazem ziemnym przez terytorium Polski z kierunków alternatywnych do Rosji skutkowałą monopolizacją rynku i ograniczeniem rangi naszego kraju w środowisku międzynarodowym. W przypadku budowy polsko-norweskiego gazociągu istniała możliwość wzmocnienia współpracy państw Europy Środkowej oraz osłabienia pozycji Rosji i Niemiec

w regionie, co miało duże znaczenie w relacjach nie tylko gospodarczych, lecz także politycznych.

W kontekście umowy z Rosją na dostawy gazu ziemnego PiS podkreślało, że porozumienie było niekorzystne dla Polski z dwóch fundamentalnych powodów. Po pierwsze, przyjęta konstrukcja umowy implikowała pełne uzależnienie od dostaw ze wschodu (Kruk, 2005a). W ramach nowych postanowień kontraktu rząd Leszka Millera zmniejszył import z tego kierunku o ok. 20–30%, ale zobowiązał się do zakupu w formie „bierz lub płać” (*take-or-pay*) oraz zwiększył liczbę punktów odbioru surowca o trzy: Drozdowicze, Wysokoje, Tietierowka (Jasiński, 2005). Takie rozwiązanie nie było dobre dla Polski z uwagi na rosnące zapotrzebowanie na gaz ziemny (Marcinkiewicz, 2004). Po drugie, zawarcie omawianego porozumienia praktycznie eliminowało możliwość realizacji projektów alternatywnych (dywersyfikacyjnych). W ocenie PiS kontrakt jamalski był narzędziem nacisku na Polskę i z tego też względu członkowie ugrupowania podkreślali zasadność renegotiacji umowy. Niemniej ich zdaniem toczony wówczas negocjacje polsko-rosyjskie źle poprowadzono, przez co wzrosła zależność naszego kraju od Rosji. Twierdzili, że podpisana umowa dowodziła, jak słabą pozycję negocjacyjną miała Polska oraz jak w tych uwarunkowaniach źle się przedstawiała podmiotowość państwa.

W odniesieniu do kwestii prywatyzacji spółek energetycznych wyraźnie wskazywano negatywne konsekwencje sprzedaży udziałów spółki EuRoPol Gaz należących do PGNiG (Ujazdowski, 2005). Jak zaznaczał Ludwik Dorn (2005a; zob. też Dorn, 2004), poseł PiS, „to jest otwarcie drogi do opanowania transgranicznego przesyłu – podstawowego interesu dla Polski – przez Rosję”. W tej sytuacji podnoszono, że tak prowadzona polityka energetyczna stoi w sprzeczności z polską racją stanu, gdyż godzi w interesy państwa i okazuje się zbieżna z polityką Rosji, która próbuje przejmować aktywa energetyczne, przede wszystkim transport surowców w państwach Europy Środkowej. Narzędziem realizacji celów polityki zagranicznej były więc koncerny energetyczne (Dorn, 2005b). Również negatywne stanowisko członkowie partii zajmowali wobec możliwości sprzedaży spółki Rafineria Gdańska. Nie tylko negowali zasadność tej transakcji, która spowodowałaby zależność od Federacji Rosyjskiej, lecz także podkreślali, jak ważne jest zachowanie nadzoru nad spółką. Wskazywali, że w tej potencjalnej transakcji nie chodziło wyłącznie o zakład przetwórstwa ropy naftowej oraz sieć stacji paliw, ale dodatkowo o terminal naftowy w Gdańsku. Według Antoniego Macierewicza (2005), posła PiS, sprzedaż „oznaczałaby w istocie pełne uzależnienie Polski od rosyjskiego dostawcy i likwidację wszystkich niezależnych możliwości działania Polski. Cała polska energetyka byłaby uzależniona od Rosji”.

Już pod koniec IV kadencji Sejmu RP doszło do zawarcia umowy rosyjsko-niemieckiej w sprawie budowy Gazociągu Północnego, którego cel stanowił transport surowca z Rosji do Europy Zachodniej z pominięciem Ukrainy oraz państw Europy Środkowej. W ocenie polityków PiS ów projekt miał w sposób

fundamentalny zmienić sytuację energetyczną w tej części kontynentu. Uważali oni to wydarzenie za bardzo groźne, rzutujące na bezpieczeństwo energetyczne Polski (Sanecka-Tyczyńska, 2021, s. 110–128). Ich zdaniem podpisaniu umowy sprzyjała bierna polityka energetyczna rządu Leszka Millera, a później Marka Belki. Podkreślano, że powstanie Gazociągu Północnego jest wbrew interesom Polski, i uznano jego budowę za element ekonomizacji rosyjskiej polityki zagranicznej w duchu doktryny Falina-Kwicińskiego (Kruk, 2005b). Jak zaznaczał Kazimierz Michał Ujazdowski (2005), poseł PiS, „dzieje się to [zawarcie umowy – M.P.] w sytuacji, w której rząd lewicowy dobrowolnie zrezygnował z alternatywnego źródła dostępu do gazu [tj. projektu norweskiego – M.P.], a w roku 2003 pogorszył pozycję Polski w trakcie negocjowania i uzgodnienia porozumienia dotyczącego dalszej realizacji kontraktu jamalskiego”. Dlatego też twierdzono, że rząd Polski w latach 2001–2005 obniżył poziom bezpieczeństwa państwa, gdyż nie tylko nie dążył do zablokowania rosyjsko-niemieckiej inwestycji, lecz także nie promował na forum międzynarodowym alternatywnych rozwiązań (np. gazociągu Amber) (Hozakowska, 2017, s. 145–161; Ujazdowski, 2005; Wicha, 2018, s. 401–407).

Rekapitulując rozważania, należy wskazać, że w ocenie członków PiS polityka energetyczna Polski w latach 2001–2005 była bierna, co doprowadziło do zmniejszenia bezpieczeństwa państwa. Uważali oni, że wszelkiego rodzaju działaniami starano się utrzymać jego pozycję tranzytową oraz zapewnić dostępność surowca kosztem daleko idących ustępstw względem Rosji. W konsekwencji w relacjach rosyjsko-polskich panowała dysproporcja. Takiej polityce podporządkowano różne kwestie: wstrzymanie realizacji kontraktu norweskiego, negocjacje z Rosją oraz proces prywatyzacji spółek energetycznych. Co istotne, według PiS pomimo tak daleko idących ustępstw, a częściowo także wskutek błędów w ocenie środowiska międzynarodowego, czyli przede wszystkim polityki zagranicznej Rosji, nie nastąpiło wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego Polski. Wręcz przeciwnie – liczba zagrożeń wzrosła, gdy weźmie się pod uwagę projekt budowy Gazociągu Północnego.

## Ocena polsko-rosyjskich relacji energetycznych w latach 2007–2015

Relacje energetyczne z Rosją od lat są kluczowym elementem polityki zagranicznej Polski, co wynika ze stopnia uzależnienia od dostaw surowców energetycznych ze wschodu. Taki stan rzeczy jest różnie postrzegany w zależności od rządu sprawującego władzę. Na lata 2007–2015 przypada niezwykle ważny

okres dla owych relacji, który obejmował kilka procesów i decyzji rzutujących na poziom bezpieczeństwa państwa, a także na stosunki gospodarcze ze wschodnim sąsiadem. Ocena polityki zagranicznej względem Rosji przez partie opozycyjne w Sejmie VI i VII kadencji zasadniczo była negatywna. Wśród licznych ugrupowań wątek energetyczny podnosili w szczególności przedstawiciele PiS, którzy krytykowali nierealistyczną koncepcję resetu wobec Rosji (Prawo i Sprawiedliwość, 2014). Jeśli chodzi o konkretne wydarzenia, można wyodrębnić dwa, które kształtowały relacje obu państw: (1) zawarcie umowy na dostawy gazu ziemnego z Federacją Rosyjskiej, (2) budowę Gazociągu Północnego.

W latach 2009–2010 zagadnieniem ogromnie ważnym dla bezpieczeństwa energetycznego Polski były dostawy gazu ziemnego z Federacji Rosyjskiej. Prowadzone wówczas rozmowy na szczeblu rządowym oraz między zainteresowanymi przedsiębiorstwami (PGNiG i Gazpromem) dotyczyły głównie dwóch wątków. *Primo*, utrzymania tranzytowego położenia Polski, czemu miało służyć wydłużenie umowy na przesył gazu ziemnego. *Secundo*, zakupu go od Rosji, co miało umożliwić import „najtańszego” surowca. Stanowisko polityków PiS w tym zakresie było zgoła odmienne niż rządu PO-PSL. Obawiali się oni bowiem, że kontynuacja dostaw w większości z jednego dominującego kierunku sprawi, iż nie wzrośnie bezpieczeństwo energetyczne państwa. Powątpiewali zatem w sens zakupu gazu ziemnego z Rosji, gdyż taka sytuacja podważała zasadność prowadzenia polityki dywersyfikacji, a nawet kontynuowania budowy terminalu regazyfikacyjnego w Świnoujściu. Jak podkreślał Adam Rogacki (2009), poseł PiS, „[t]eoretycznie może pan [Waldemar Pawlak – M.P.] powiedzieć: skoro najtańszy, to weźmy tylko z Rosji. Tylko wtedy jakie mamy możliwości negocjacyjne?” (zob. też Kowal, 2009). Wskazywano, że trwające rozmowy zakładają w różnych wariantach zwiększenie wolumenu dostaw oraz przedłużenie umowy z Rosją nie do 2014 r., czyli momentu planowanego oddania do eksploatacji terminalu regazyfikacyjnego w Świnoujściu, lecz do 2037 r. lub nawet 2045 r. (Gęsicka, 2010; Kaczyński, 2010; Worach, 2010). Obawiano się, że takie postanowienia negatywnie wpłyną na możliwość podpisania alternatywnych kontraktów na dostawy surowca od innych producentów przez terminal LNG budowany w Świnoujściu.

Według polityków PiS należało szukać różnych dostawców gazu ziemnego, a więc podejmować działania na rzecz zmiany struktury kontraktowej. Poleganie na jednym dostawcy, tym bardziej na Federacji Rosyjskiej, uznawali oni za błędną strategię. W ich ocenie wschodnie mocarstwo nie mogło być gwarantem bezpieczeństwa energetycznego naszego państwa. Jak podkreślał bowiem Wojciech Jasiński (2009), poseł PiS, „trzeba pamiętać, że Rosja głośno deklaruje, iż gaz jest jej orężem”. Dlatego też uważano, że dywersyfikacja źródeł i kierunków dostaw tego surowca wymaga odpowiednich inwestycji, choć mogłoby się to przełożyć na wyższą finalną jego cenę.

Co warte zaznaczenia, w trakcie rozmów polsko-rosyjskich na temat dostaw gazu ziemnego toczyły się rozmowy dotyczące budowy połączenia elektroenergetycznego z obwodem kaliningradzkim. Zdaniem przedstawicieli PiS tego typu sytuacja była zagrożeniem dla bezpieczeństwa energetycznego Polski z dwóch zasadniczych powodów: (1) obawiano się dalszego uzależnienia od dostaw już nie tylko gazu ziemnego, lecz także energii elektrycznej; (2) powstanie połączenia ograniczyłoby potrzebę inwestowania w krajowy system elektroenergetyczny (Rogacki, 2009). W konsekwencji negatywnie oceniano możliwość pogłębiania kooperacji pomiędzy obu państwami na polu energetycznym.

Niezwykle ważnym zagadnieniem w relacjach polsko-rosyjskich, które stanowiło zarazem istotny element debaty politycznej trwającej wówczas w Polsce, była budowa Gazociągu Północnego (później nazwę zmieniono na Nord Stream 1). Inwestycja realizowana przez spółki energetyczne z Federacji Rosyjskiej i Niemiec wpływała ujemnie na poziom bezpieczeństwa państw Europy Środkowej, w tym Polski. W latach 2007–2015 przedstawiciele partii opozycyjnych wielokrotnie zwracali uwagę na zasadność blokowania owego projektu. Według Prawa i Sprawiedliwości inwestycja m.in. mogła szkodzić środowisku naturalnemu, a także ogólnie polskim interesom (szerzej: Paszkowski, 2023, s. 135–148). Jak podkreślała Grażyna Gęsicka (2010), posłanka PiS, gazociąg zagrażał bezpieczeństwu państwa i mógł doprowadzić do uzależnienia energetycznego Polski od dostaw surowców z Rosji: „Polska pod rządami Donalda Tuska nie umiała znaleźć sposobu na zapewnienie krajowi bezpieczeństwa w strategicznej dziedzinie, jaką jest energetyka”. Oceniano, że inwestycja miała charakter polityczny, a nie ekonomiczny. Jak wskazywał Kosma Złotowski (2012), poseł PiS, „rurociąg bałtycki [Gazociąg Północny – M.P.] powstał niezależnie od jakichkolwiek kalkulacji biznesowych”. To powodowało, że gazociąg mógł nie tylko trwale zmienić kierunek dostaw gazu ziemnego do Europy Środkowej, lecz także zmodyfikować pozycję geopolityczną poszczególnych państw (Karski, 2010). Dlatego też partia opowiadała się za umiędzynarodowieniem inwestycji i za przeforsowaniem zasady solidarności energetycznej, która pozwalałaby blokować inwestycje sprzeczne z interesem państw członkowskich UE (Karski, 2009). Generalnie PiS podkreślało, że na poziomie Unii Europejskiej „należy ustanowić mechanizmy uniemożliwiające realizację inicjatyw i inwestycji jednych państw, o ile godzą one w bezpieczeństwo energetyczne innych państw członkowskich, takich jak niemiecko-rosyjski Gazociąg Północny na dnie Morza Bałtyckiego” (Prawo i Sprawiedliwość, 2009).

Uogólniając, trzeba powtórzyć, że PiS oceniało współpracę energetyczną pomiędzy Polską a Federacją Rosyjską jako zasadniczo błędną. Jego przedstawiciele podnosili argumenty, że wynegocjowany kontrakt prowadzi do uzależnienia energetycznego państwa, a także niekorzystnie wpłynie na realizowane projekty dywersyfikacyjne (głównie terminal LNG w Świnoujściu). Uważali, że ta dyskusyjna polityka skutkuje nierównymi relacjami polityczno-gospodarczymi obu

państw. Z tego też względu PiS w trakcie VI i VII kadencji wskazywało negatywne konsekwencje budowy Gazociągu Północnego dla państwa. Podkreślało, że jest to projekt polityczny – wymierzony w bezpieczeństwo energetyczne Polski i innych krajów Europy Środkowej – a nie ekonomiczny.

## Podsumowanie

Stosunki polsko-rosyjskie od lat stanowią ważny element debaty politycznej w Polsce, co wynika z istniejących często znacznych różnic pomiędzy obu państwami. W latach 2001–2015 jednym z obszarów o charakterze strategicznym wpływających na ich relacje była współpraca w wymiarze energetycznym. Poszczególne rządy i opozycyjne ugrupowania parlamentarne zajmowały w sprawie kooperacji polsko-rosyjskiej zróżnicowane stanowiska. Niemniej można powiedzieć, że Prawo i Sprawiedliwość przez lata reprezentowało niezachwianą postawę w kwestii dostaw surowców energetycznych z Federacji Rosyjskiej. W tym kontekście członkowie ugrupowania, zaniepokojeni poziomem uzależnienia Polski od Rosji, podkreślali zasadność bardziej podmiotowej polityki gospodarczej. W konsekwencji krytycznie oceniali politykę energetyczną wobec wschodniego sąsiada prowadzoną przez koalicje wyborcze SLD-UP oraz PO-PSL. Wyraźnie wskazywali błędy wynikające z braku kontynuowania działań dywersyfikacyjnych (m.in. budowy gazociągu Baltic Pipe), dotyczące sposobu negocjacji kontraktów na import gazu ziemnego z Rosji, a także związane z procesem prywatyzacji spółek energetycznych.

To, jak kształtowały się polsko-rosyjskie relacje polityczne, rzutowało na współpracę w wymiarze energetycznym. Jednocześnie działania Rosji w kierunku monopolizacji rynków energii w Europie Środkowej oraz bliska kooperacja z Niemcami powodowały, że relacje te były trudne. Według PiS duże uzależnienie Polski od dostaw surowców energetycznych ze wschodu zagrażało bezpieczeństwu państwa. Komentując trwającą współpracę, członkowie partii zwracali uwagę na brak równowagi pomiędzy obu państwami. Zważywszy na dążenie Rosji do budowy Gazociągu Północnego, a także na prywatyzację spółek energetycznych w Polsce i możliwość uczestnictwa spółek rosyjskich w tym procesie, PiS stało na stanowisku, że Rosja nie traktuje Polski w sposób podmiotowy. Negatywnie oceniano również politykę energetyczną prowadzoną w latach 2001–2005 przez koalicję Sojuszu Lewicy Demokratycznej i Unii Pracy, a w latach 2007–2015 – Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego. Zdaniem członków partii Rosja powinna być jednym z kilku dostawców surowców energetycznych, zamiast odgrywać dominującą rolę. Taka nierówność ograniczała bowiem swobodę prowadzenia polityki zagranicznej.

Podsumowując, trzeba wskazać, że do ważniejszych elementów polityki zagranicznej Polski należy kooperacja z Federacją Rosyjską, która obejmuje liczne wymiary, w tym energetyczny. W ocenie PiS relacje obu krajów nie miały charakteru kooperacji dwóch podmiotów w stosunkach międzynarodowych, gdyż Rosja starała się uzależniać państwa Europy Środkowej, w tym Polskę, od eksportowanych surowców energetycznych. Politycy PiS twierdzili, że powinno się podejmować działania, które pozwolą zdywersyfikować źródła i kierunki importu gazu ziemnego i ropy naftowej. Usiłowali punktować szkodliwe posunięcia koalicji SLD-UP oraz PO-PSL, równocześnie domagając się nadania polsko-rosyjskim relacjom podmiotowości. Tego typu postulat był możliwy jedynie w razie rozbudowy infrastruktury i nawiązania relacji biznesowych z innymi eksporterami surowców. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego Polski według PiS mogło zapewnić większą równowagę w stosunkach polsko-rosyjskich.

## Bibliografia

- Dorn, L. (2004). Wypowiedź w trakcie debaty nad wnioskiem o wyrażenie wotum nieufności ministrowi skarbu państwa Zbigniewowi Kaniewskiemu. Sejm IV kadencji, 74 pos., 28.04.2004. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/d6c7c884402e6c20c12574780042979c?OpenDocument>
- Dorn, L. (2005a). Wypowiedź w trakcie debaty nad pierwszym czytaniem poselskich projektów uchwał w sprawie skrócenia kadencji Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Sejm IV kadencji, 102 pos., 5.05.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/efc8f95bfa9f8031c12574790041eec5?OpenDocument>
- Dorn, L. (2005b). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad pierwszym czytaniem komisijnego projektu uchwały w sprawie prywatyzacji w 2005 r. przedsiębiorstw, których dotyczy uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 10 września 2004 r. Sejm IV kadencji, 103 pos., 20.05.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/130750f1ae338f9c12574790042136f?OpenDocument>
- Falfus, J. (2005). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Sejmu RP. Sejm IV kadencji, 107 pos., 7.07.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/709f849d3d31d8a7c125747b0035c9de?OpenDocument>
- Gęsicka, G. (2010). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad informacją ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2010 roku. Sejm VI kadencji, 64 pos., 8.04.2010. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf>
- Hozakowska, M. (2017). Stosunki polsko-rosyjskie w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości (2005–2007). In *Gremium. Studia nad historią, kulturą i polityką*, 11, 145–161.

- Jachymek, J., Paruch, W. (2011). Wstęp. W: J. Jachymek i W. Paruch (red.), *Więcej niż niepodległość. Polska myśl polityczna 1918–1939* (s. 9–14). Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Jasiński, W. (2005). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad informacją Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie renegotjacji traktatu gazowego z Rosją w oparciu o raport Najwyższej Izby Kontroli. Sejm IV kadencji, 97 pos., 17.02.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/08e28c13d1025d42c1257479003da49b?OpenDocument>
- Jasiński, W. (2009). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Komisji Gospodarki nr 130. Sejm VI kadencji, 4.11.2009. <https://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgsknr6/GOS-130>
- Kaczyński, J. (2010). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Sejmu RP. Sejm VI kadencji, 74 pos., 23.09.2010. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/cf6cd6bc70d259a4c125738c004d6617/5a5edd2a22742674c12577a8002eb108?OpenDocument>
- Karski, K. (2009). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad informacją ministra spraw zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2009 r. Sejm VI kadencji, 35 pos., 13.02.2009. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/cf6cd6bc70d259a4c125738c004d6617/e3bc9e981a0aedc2c125755f00323052?OpenDocument>
- Karski, K. (2010). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad informacją ministra spraw zagranicznych o założeniach polskiej polityki zagranicznej w 2010 roku. Sejm VI kadencji, 64 pos., 8.04.2010. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/8640dfd0299082d5c1257385003ef986/79a9c1320810170fc1257700002c30f3?OpenDocument>
- Kowal, P. (2009). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad informacją Prezesa Rady Ministrów na temat bezpieczeństwa energetycznego Polski w związku z przerwaniem dostarczania gazu ziemnego z Rosji przez terytorium Ukrainy. Sejm VI kadencji, 33 pos., 9.01.2009. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata6.nsf/8640dfd0299082d5c1257385003ef986/46efaf171e0a6612c125753c002daff8?OpenDocument>
- Kruk, E. (2005a). Wypowiedź w trakcie dyskusji nad informacją Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie renegotjacji traktatu gazowego z Rosją w związku z raportem Najwyższej Izby Kontroli. Sejm IV kadencji, 97 pos., 17.02.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/b4f326526ced64b9c1257479003da570?OpenDocument>
- Kruk, E. (2005b). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Sejmu RP. Sejm IV kadencji, 107 pos., 7.07.2025. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/947966ff9a6e979dc125747b0035c7cb?OpenDocument>
- Lewandowski, A. (2013). Rosja i jej znaczenie dla międzynarodowego bezpieczeństwa Polski w koncepcjach politycznych Prawa i Sprawiedliwości. W: A. Lewandowski, W. Wojdyło i G. Radomski (red.), *Rosja w polskiej myśli politycznej XX–XXI wieku* (s. 253–267). Wydawnictwo Naukowe UMK.
- Macierewicz, A. (2005). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Sejmu RP. Sejm IV kadencji, 95 pos., 6.01.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/8d2c607da0567fdb1257479003d6e4c?OpenDocument>
- Marcinkiewicz, K. (2004). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Komisji Gospodarki nr 229, Komisji do spraw Kontroli Państwowej nr 91 oraz Komisji Skarbu

- Państwa nr 147. Sejm IV kadencji, 14.07.2004. <https://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/0/730E626CC6D322F8C1256EDE004822FC?OpenDocument>
- Paruch, W., Rydel, M. (2011). Założenia strategiczne w koncepcji polityki zagranicznej RP – analiza myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości. W: A. Jarosz i K. Olszewski (red.), *Polityka zagraniczna III RP. 20 lat po przełomie*. T. 1: *Koncepcje, bezpieczeństwo, kwestie prawne i polonijne* (s. 193–217). Wydawnictwo Naukowe UMK.
- Paszkowski, M. (2015). Specyfika badań politologicznych nad myślą polityczną w zakresie bezpieczeństwa energetycznego państwa. *Humanities and Social Sciences*, 2, 99–109. <https://doi.org/10.7862/rz.2015.hss.22>
- Paszkowski, M. (2023). Stanowisko Prawa i Sprawiedliwości wobec wpływu gazociągów Nord Stream 1 oraz Nord Stream 2 na bezpieczeństwo energetyczne państw Europy Środkowej. *Przegląd Zachodni*, 3, 135–148. <https://doi.org/10.60972/PZ.2023.3.135>
- Polniak, Ł. (2012). Bezpieczeństwo energetyczne państwa w programach polskich partii politycznych. *Nauki Społeczne*, 2, 89–104.
- Prawo i Sprawiedliwość. (2009). *Nowoczesna, solidarna, bezpieczna Polska. Program Prawa i Sprawiedliwości*. <https://oko.press/images/2017/10/PiS-program-2009.pdf>
- Prawo i Sprawiedliwość. (2014). *Zdrowie. Praca. Rodzina. Program Prawa i Sprawiedliwości 2014*. <https://app.isppan.waw.pl/wp-content/uploads/2024/04/1.72.14.2.pdf>
- Rogacki, A. (2009). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Komisji Gospodarki nr 130. Sejm VI kadencji, 4.11.2009. <https://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrn6/GOS-130>
- Sanecka-Tyczyńska, J. (2021). Między mocarstwowością a peryferyjnością. Międzynarodowa pozycja Polski w XXI wieku w narodowej i konserwatywnej refleksji politycznej. *Polityka i Społeczeństwo*, 19(3), 110–128. <https://doi.org/10.15584/polispol.2021.3.8>
- Ujazdowski, K.M. (2005). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Sejmu RP. Sejm IV kadencji, 107 pos., 7.07.2005. <https://orka2.sejm.gov.pl/Debata4.nsf/9a905bcb5531f478c125745f0037938e/8b06639f0c713a8cc125747b0035c606?OpenDocument>
- Wicha, T. (2018). Stosunek Prawa i Sprawiedliwości do współpracy niemiecko-rosyjskiej. *Humanities and Social Sciences*, 25(3), 401–407. <https://doi.org/10.7862/rz.2018.hss.62>
- Worach, S. (2010). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Komisji Skarbu Państwa nr 131. Sejm VI kadencji, 17.02.2010. <https://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrn6/SUP-131>
- Złotowski, K. (2012). Wypowiedź w trakcie posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych nr 44. Sejm VII kadencji, 27.09.2012. <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/biuletyn.xsp?skrn=SZA-44>